

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieu-opm.com/>

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De còr e d'òc* sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars, de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha*, sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e talhièrs d'occitan

A Pàmias, Foish, L'avelhanet, Sent Guironç, Le Fossat e Sent Joan del Falgar per debutants e confirmats.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

Cant

7 e 21/03/2023 a 18h00 a Pàmias (Espaci occitan) – Talhièr de cants amb Pascala Respaud.

Contacte : 06.83.55.61.55 o lauseta@gmail.com

Acamps

15 e 29/03/2023 a 19h00 a Pàmias (Espaci occitan) – Talhièr de convèrsa organizat pel Cercle occitan Prosper Estieu de Pàmias.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

10/03/2023 a 21h00 a Foish (Centre cultural-Sala I. Sandy) – Bal tradicional amb *Eth Buf*. Entrada : 8€. Organizat per Trad'Estiu.

11/03/2023 a comptar de 10h00 a Pàmias (Espaci occitan) – Talhièr d'Apremondiment de la Lenga. Programa p. 2.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

24/03/2023 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) – Les Divendres de l'Espaci occitan : presentacion del grop *Fontanet*.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

30/03/2023 a 18h00 a Tolosa (Ostal d'Occitània) - Teatre en occitan *La sopa al piston* pels Galejaires. Organizat per Convergècia.

01/04/2023 – Fòrum de las Lengas a Pàmias. Organizat per la Lauseta. Contacte : lauseta@gmail.com

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Cars amics,

L'occitan es en dangièr de desaparèisser. Fa annadas qu'ac sabèm totes e a cada jorn que passa, la situacion de la lenga contunha de se degalhar.

Aquela lenga foguèt pendent sègles lenga administrativa, lenga de comèrci e d'escambis, lenga de poesia e de literatura mas a l'ora d'ara le monde sabon pas res mai d'aquel passat prestigiós. Aprèp sègles de dominacion culturala e lingüistica francesa, demòra pas per la màger part dels occitans, que la vergonha.

Alara, d'avançadas n'i aguèt dempuèi la creacion del Consistòri del Gai Saber en 1323 ducas un sembla reviscòl aprèp la creacion del felibritge (1854) e de l'IEO (1945) ; l'occitan capitèt de se far una plaçòta a l'universitat, dins l'escòla publica e dins las escòlas Calandretas associativas.

Avèm un CAPES e una Agregacion d'occitan, mas pauc de pòstes d'ensenhaires e dempuèi la darrièra refòrma la plaça de l'occitan dins l'ensenhament quita pas de se demesir.

Dins le meteis temps, le nombre dels locutors naturals bassa, venon vièlhs, se'n van e la transmission de la lenga se fa pas pus dins las familhas levat unas excepcions, anecdoticas.

França a pas encara reconegut cap d'estatut oficial per l'occitan. Alara que dins les estats vesins coma Espanha e Itàlia, que s'i parla occitan, totes li an balhat una reconeissença oficiala, en França l'occitan es pas qu'una lenga regionala, minorizada.

Mas sul sieu territòri, la lenga es pas totjorn tractada del meteis biais per las collectivitats localas. Sembla que la Region Occitània, sa presidenta e les elegits regionals ajan la volontat d'ajudar a la socializacion de l'occitan; dins Garona Nauta e dins d'autres departaments, la lenga se pòt véser dins l'espaci public amb una dobla senhalizacion a l'entrada de las vilas, messatges dins les transports publics, ostals dedicats a l'occitan, documents bilingües pels toristas, elegits referents dins les Conselhs Departamentals, conselhièrs pedagogics per las escòlas etc...

Dins Arièja, res de tot aquò! Le departament puslèu que d'èsser un sosten vertadièr per la lenga s'embaissa de far pas que çò pus mens. Las nòstras cridas per ensajar de trabalhar amassa son pas jamai estadas ausidas, demòran sords. Alara anam iniciar una campanha d'informacion cap a las comunas e associacions d'Arièja, per que las comunas coma las associacions pòdon jogar un ròtle màger per sostèner e promòure l'occitan. Avèm pas de politica del departament en favor de la nòstra lenga, es de plànher, mas las comunas la pòdon fa véser dins son parçan e las associacions, ajudar a ne trasmetre la cultura, la far conèisser a la màger part de las gents.

Cadun, al nòstre nivèl, avèm una responsabilitat e podèm ajudar al desenvolopament de partenariats amb per tòca la valorizacion de l'occitan.

L'occitan es pas una lenga mòrta. Contunharem de la defendre, atal entre totes, farem tot !

Annia Wolf

~~~~~

Aquel país

Al país de las damas blancas quand la nuèit se
passeja,

Que las lusors s'amòrtan una a una en silenci,

I a pauras gents que le ser fa tornar

Alrèp d'un fuòc languidós ont creman las
impaciéncias.

Le jorn fusquèc de pena, la lenha èra banhada,

E le camin fangós pegava a lors sòlas

Quand lors mans noseludas, sarradas sus la pigassa

Gemegava una istòria e sagnava son rapèl.

L'argila las possedís coma ela agèc lors aujòls,

A l'horizont de las barralhas son les reis de la tèrra,

De la tèrra e dels prats, dels arbres e dels cèls,

Aquí ont lusís l'estela que gaitan, tal Omèr.

Se les genolhs usats e la camisa dubèrta

Parlan, ja que se calhan e ploran ja que rison

Vires pas les uèlhs per que res es de pura pèrda

Dins aquel país reguèrgue qu'un amor a madurat.

Jacques Pince (30-01-2023)

~~~~~

Talhièr d'Aprègondiment de la Lengua

Dissabte 11 de març de 2023
10h00-12h00/13h00-15h00
Repas tirat de la saqueta

Sistèma lingüistic occitan :
Clamença Pojada
Fonologia e morfologia verbalba

ENTRESENHAS E INSCRIPCIONS :
ieu09@orange.fr - 05 81 06 03 88
Tariffas : **15 €** (normal) - **13€** (sòcis IEO)
11€ (persona inscrite dins un cors de l'IEO 09)

~~~~~

Per èsser al fil...

L'IEO Arièja : <https://arieja.ieu-opm.com/>

Lo Diari : <http://lodiari.com/>

Jornalet : <https://www.jornalet.com/>

Lo Congrès : <https://locongres.org/fr/>

Condaminas e devesas

Vos sètz segurament avisats que trobam sovent aqueles dos toponims dins nòstres vilatges e tanplan a còps amassa coma per exemple al vilatge de L'Esparron. Les dos noms designan endreits, qu'almens a l'origina, èran a la periferia del vilatge.

Les dos mots son a l'origina de noms de vilatges e mai de noms de familha, çaquela las variantas son fòrt nombrosas *Coudoumine*, *Condamine*, *La devèze* e plan d'autres...

Las condaminas, totis les dictionaris que conegui indican que ven del latin *condominium*, per contra las interpretacions pòdon èsser diferentas.

D'en primièr las condaminas serián las tèrras del senhor, ja que *dominus* en latin designa le mèstre. Per validar aquela ipotèsi caldriá qu'aqueles tèrras fusquèsson las mèr ricas e las pus planièras del canton.

D'en segond las condaminas poiarián èsser tèrras comunalas, le pus sovent pasturals comunals. Se pòt tanben entendre ja qu'en latin *condominare* es mestrejar amassa.

Le mot "devesa" vendriá del latin *defensum* per designar un endreit defendut, le pus sovent un pastoral clausurat. Per extension a poscut designar tanben un espaci ont paisson les tropèls sens èsser jamès dalhat (per oposicion a un prat o una prada que elis un còp l'an son dalhats e puèi paissuts pel bestiar).

Guston e le lenhièr d'Emili

Defòra tòrra a n'asclar las pèiras, coma se ditz. Sèm a la fin de decembre, les jorns son les mèr corts, la nèu a pas fondut dempuèi tres setmanas e aquesta nuèit la luna novèla pòt pas èsser mèr negra...

Dedins, cadun es estropat dins son lièit plan mofle : matelàs de lana fèit de nòu per Nison, lençòls de flaneleta (*pilou*), confortablas cobèrtas de lana e plumon. Ah ! Mos amics qu'un vevet tant uflat !

Totes dormián : Mossur Emili, sa femna e dins l'alcòva a costat, Iseta, 8 ans. Dormián, òc, ducas qu'un pichon fregament sul pavat del corredor d'en bes despertès la filhòta... Es pas tranquilla, plan segur e crida son paire :

"- Papà, ausissi qualqu'un, debàs !

"- Mès non as somiat ! Druèm !

- Mès si, vos asseguri, i a qualqu'un..."

Bon, le brave paire se lèva, carga quelques lanatges per que fa pas caud fòra del lièit. E òc, en bas de l'escala, le paire ausís plan qualqu'un al lenhièr, al cap del corredor, cap a l'òrt. Cap de lampa de pòcha e encara mens d'electricitat en 1908 mas tanlèu aver gratat una aluqueta se tròba davant un paure òme qu'èra a cargar un carriolat de lenha.

"- Ah Guston ès tu ?

- E òc, Mossur Emili ! Que vos demandi perdon ! La pichona es malauta a l'ostal e fa tament fred ! Som venut vos tornar prene un pauc de lenha que vos ai liurada le mes passat, n'aviái pas mès, e de segur vos l'auriái lèu tornada.

- Mès mon paure Guston, perqué m'ac avètz pas dit dins la jornada ? Sabes plan que l'auriái partejada de bon còr, amb tu ! Anem, carga, carga, te vau ajudar e abans de tornar partir beuràs un bolat de lèit cauda. E doman maitin, Madama Emili anirà véser ta pichona Liseta !

- Ah ! Mossur Emili, sabiái plan qu'èratz un brave òme... Que nos'n caldriá un flòc coma vos !! "

Geneviève Dagain

Partença o exilh ?

A junh de 1963 qu'agè le segond BAC. Après una annada mancada a la Facultat del Miralh, que decidè que siria regenta. A l'estiu 1964, que fi demandas, en Arièja en prumèr, pueish dins la region parisenca.

Ací que'm convoquèren, andà díser'm que'm calderia un flòc d'ans per titularisar'm. Doncas, quand me responèren de de cap amont, e après una letra de motivacion, que'm trobè, a la debuta de novembre, convocada per l'Academia de la *Seine-et-Oise*. E òc, la partida en cinc departaments que's fic l'annada d'après.

Doncas, a vint ans, per un dia grisàs de novembre, que'm metè en camin. Una veritabla expedicion. Urosament, l'estiu d'abans, qu'anè passar quinze dias de vacances en çò dels mevis oncle, tanta e cosins. Atal, que non'm trobè cap tròp perguda. A pè, amb la valisa pesanta (de carton, coma la de Linda de Suza, e sense rodetas), entrò Massat, d'ora. Pueish le car per Sent Gironç. Un aute entrò Tolosa. Arribada a la gara rotiera. D'aquí passar a Matabuòu, pressada, la paura de non èster a l'ora.

Prèner un bilhet per París. Trobar la bona via, le trèn que cal, una plaça asseguda. E deishar la valisa a l'entrada del vagon, tròp pesanta andà méter-la dedens le filet (Que podetz créser que'm levè soenh and'anar verificar que deguns non la m'avia panada !). Que m'installi. La maquina que part, per uet oras de camin. D'aquel temps, que't miras le paísatge, que leges de bonas estonas, e tabés que soscas. Regrèt de deishar les mevis vielhis despatolhar's totis soletis a casa, le can, e manca dels amics. E ensajar de'm representar ce que sirà aquela meva novèla vida, dins una vila inconeguda, amb en faça eilèvas que non conoishi... Ja m'avia pres ravitalhament andà non m'endenoir. E que trobè plan bons la salsissa cueta a la padena, e un tròç de pan del bolangèr, amb una botelha d'aiua per fèr devalar tot aquò.

Enfin, b'arribam a la capitala, a la gara d'*Austerlitz*. Gents de pertot. Trobar la deishida. Pueish l'entrada de metrò, que'm miarà a la gara de Lion. E aquí, préner l'omnibús que'm portarà a Vilonava-Sant-Jòrdi. E ara tirar de cap amont, amb la valisa, entrò la maison dels mevis parents ! La nhet qu'é arribada. Be parlatz, vosautis, d'una expedicion ! Quina jornada !

Mes, dins les dias que seguiren, que fu contenta d'arribar en un aute país, e Bocenac que non mancava cap. Pas encara. Qu'aviá tament de causas a descobrir ! La villà ont arribè que dominava la valèa de la Sèna, amb París alà, a pèrda de vista. E que'm congostè de'm mirar, en faça, la Torre Effèl que lusia de totis les sèvis fòcs.

Le lendeman que tornè préner le trèn, and'anar'm presentar a la scòla ont èra nommada coma estagiària, a Draveil. Una classa que preparava encara le certificat d'estudis (que s'arrestèc l'annada d'après) ! Una regenta plan agradiua, qu'ensagèc pendent tres setmanas d'iniciar la montanhòla mal desgrossida a quälquis conselhs andà ensenhar. Pueish la quinzena d'après, que la remplacè coma poguè. Urosament les escolans qu'èran bravis, d'aquel temps.

Les dias ont non trebalhava, que'n profietava and'anar visitar la capitala. E la novèla citadina que's freguèc als inconvenients viscudis sèque almens un còp per totis les qu'arriban, a saber préner le metrò en sens invèrse d'açò que volia fèr ! Que'm calguèc arribar a la fin de la linha, deishir, crompar un novèl tiquet, e tornar-me'n de l'aute sens...

Aute classic dels que desbarcan de la campanha : le telefòna a la Pòsta. Qu'agè dret a : « *Il n'y a pas d'abonné au numéro que vous avez demandé.* » E iò de parlar al disque enregistratre coma a una persona !

Tot que m'espantava. Mes pr'aquò ja començavan de'm mancar las montanhas. E que m'èra de long que las vacances de Nadal arribèssen andà tornar a casa. Sustot qu'avia tocat la mèva prumèra paga, pas plan consequenta coma vos ac podetz eimagenar. Mes enfin que'm poguè pagar les prumèris frèses, crompar-m quälque vestit a la moda, e portar unas causòtas als mevis vielhis.

Urosament que devalèrem totis cinc amb l'autò de mon oncle e ma tanta, en conget. Quina contentèra de'm tornar trobar a casa, d'embràçar les mevis, de cascalhar patoès... .

**IV Concors de racontes brèus en occitan
« Enric Garriga Trullols »**

Lo CAÒC organiza lo 4^{em} CONCORS DE RACONTES BRÈUS «ENRIC GARRIGA TRULLOLS» dubèrt a totes. La matèria e lo genre dels racontes es liure : fantastic, istoric, d'aventuras, policièr... e totas las variants de lenga occitana son benvenudas. Data limita de participacion : **18 de març de 2023**.

Programa complet sus <http://www.caoc.cat/>

CAOC - Providència, 42 08024 BARCELONA (Països Catalans) + **34 93.284.36.34** | caoc@caoc.cat